

The prevalence of depression and disappointment and their relationship with Substance addiction tendency among high school students in Divandareh City in 2018

Karo Servatyari¹, Fayegh Yousefi², Pooya Valizadeh Ardalan³, Mohammad Aziz Rasouli⁴, Saeed Hosseini¹, Mehdi Ghaderi³, Hero Yazdan Panah¹, Nabi Mardani¹

1-Medical Student, Student Research Committee, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

2-Associate Professor of clinical psychology, Spiritual Health Research Center, Research Institute for Health Development, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

3-BS of laboratory Science, Student Research Committee, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

4-MSc Epidemiology, Social Determinants of Health Research Center, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

Corresponding Author: Hero Yazdan Panah

E-mail: Yazdanpanah.hero@yahoo.com

Received: 10/06/2019

Accepted: 23/09/2019

Abstract

Introduction: Depression is one of the most common psychiatric disorders in the general population, which disappointment is the main cause of it, and can lead to addiction. Therefore, by identifying all affecting factors and, all conditions needed to prevent addiction can be provided.

Aim: The purpose of the present study was to determine the prevalence of depression and disappointment and their relationship with Substance addiction tendency among high school students in Divandareh city in 2018.

Method: This is a cross-sectional study. All high school students in Divandareh city included in this study. The sample size was 370 people according to the Morgan table. The sampling method was stratified and the tools were the Beck standard Depression and disappointment Questionnaires and the substance abuse questionnaire. Exclusion criteria included disinclination to participate in the study or incorrect completion of the questionnaires. Data were analyzed by T-test, Spearman correlation and Chi-square tests.

Results: 370 students were included in this study. The prevalence of disappointment in the study was 66%, On the other hand 265 of students had low depression, 79 had moderate depression and 26 students had high levels of depression. There was a significant relationship among disappointment and GPA ($P=0.012$), economic status ($P=0.006$) and smoking history in students ($P<0.001$). Also depression had a significant relationship with age ($P=0.009$) and gender ($P=0.032$) as well.

Conclusion: Depression and disappointment play an important role in quality of life and predict addiction tending in adolescents. And that students studied need more mental health services overall.

Keywords: Depression, Disappointment, Addiction tendency, Students

How to cite this article : Servatyari K, Yousefi F, Valizadeh Ardalan P, Rasouli M A, Hosseini S, Ghaderi M, Yazdan Panah H, Mardani N. The prevalence of depression and disappointment and their relationship with Substance addiction tendency among high school students in Divandareh City in 2018. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2019; 6 (5): 1-13. URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-716-fa.pdf>

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

بررسی شیوع افسردگی و ناامیدی و رابطه آن بر گرایش به سوء مصرف مواد مخدر در دانش آموزان دبیرستان های شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷

کارو ثروت یاری^۱، فایق یوسفی^۲، پویا والیزاده اردلان^۳، محمد عزیز رسولی^۴، ساعد حسینی^۱، مهدی قادری^۳، هیرو یزدان پناه^۱، نبی مردانی^۱

۱. دانشجوی پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۲. دانشیار روانشناسی بالینی، مرکز تحقیقات سلامت معنوی، پژوهشکده توسعه سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۳. کارشناس علوم آزمایشگاهی، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۴. کارشناس ارشد اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

مؤلف مسئول: هیرو یزدان پناه ایمیل: Yazdanpanah.hero@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۴/۱۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۲/۲۲

چکیده

مقدمه: افسردگی یکی از شایع ترین اختلالات روانی در جمعیت عمومی است که ناامیدی عامل اصلی آن است و می تواند سبب گرایش به اعتیاد شود؛ بنابراین با شناسایی عوامل تأثیر گذار بر آن، می توان شرایط مورد نیاز برای پیشگیری از آن را فراهم کرد.

هدف: هدف از مطالعه حاضر، تعیین شیوع افسردگی و ناامیدی و رابطه آن بر گرایش به سوء مصرف مواد مخدر در دانش آموزان دبیرستان های شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷ است.

روش: مطالعه حاضر مقطعی است. جامعه آماری شامل دانش آموزان مقطع دبیرستانی شهرستان دیواندره و حجم نمونه مطابق جدول مورگان، ۳۷۰ نفر برآورد شد. روش نمونه گیری به صورت طبقه بندی و ابزار مورد استفاده شامل پرسشنامه های استاندارد افسردگی و ناامیدی بک و همچنین پرسشنامه گرایش به سوء مصرف مواد است. داده ها توسط t -test، آزمون همبستگی اسپیرمن و کای اسکوتر مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: در مطالعه حاضر شیوع ناامیدی در مطالعه حاضر ۶۶ درصد بود از سوی دیگر، ۲۶۵ نفر از دانش آموزان دارای میزان افسردگی کم، ۷۹ نفر دارای میزان افسردگی متوسط و ۲۶ نفر دارای میزان افسردگی زیاد بودند. بین میزان ناامیدی با معدل ($P=0/012$)، وضعیت اقتصادی خانواده ($P=0/006$) و سابقه مصرف دخانیات در دانش آموزان ($P<0/001$) رابطه معناداری وجود دارد. همچنین افسردگی با سن ($P=0/009$) و جنسیت ($P=0/032$) رابطه معناداری داشت.

نتیجه گیری: یافته ها دلالت بر این دارد که افسردگی و ناامیدی نقش مهمی در کیفیت زندگی و پیش بینی آمادگی به اعتیاد دارند و اینکه دانش آموزان مورد مطالعه، در مجموع نیازمند خدمات بهداشت و روان بیشتری می باشند.

کلیدواژه ها: افسردگی، ناامیدی، گرایش به اعتیاد، دانش آموزان

مقدمه

افسردگی یکی شایع ترین اختلالات روانی در جمعیت عمومی است و شامل غم و اندوه، از دست دادن علاقه یا لذت، احساس گناه یا کاهش اعتماد به نفس، اختلال خواب یا اشتها، احساس خستگی و در شدیدترین حالت سبب خودکشی خواهد شد. مشخص می شود. سازمان جهانی بهداشت فراوانی افسردگی را در جهان ۳۲۲ میلیون نفر برآورد کرده که تقریباً نیمی از این افراد در جنوب شرق آسیا و غرب منطقه اقیانوس آرام زندگی می کنند. در سال ۲۰۱۵ سازمان جهانی بهداشت، شیوع افسردگی را در جهان ۴/۴ درصد برآورد کرده که این نسبت در زنان (۵/۱٪)، بیشتر از مردان (۳/۶٪) است (سازمان بهداشت جهانی^۱، ۲۰۱۷). در ایران نیز نسبت هایی بین ۴/۲ درصد تا ۳۷ درصد را در مطالعات مختلف برای اختلال روانی افسردگی گزارش کرده اند (محمدیگی و همکاران^۲، ۲۰۰۹).

بیماری های روان مجموعه ی بسیار وسیعی را شامل می شود که افسردگی شایع ترین آن ها در جهان و ایران است به طوری که ۱۰ درصد افراد حداقل یک بار در زندگی شان دچار افسردگی شده اند. این بیماری صرف نظر از نژاد، طبقه و موقعیت اجتماعی می تواند در هر فردی بروز یابد (زارع پور و همکاران^۳، ۲۰۱۲). هر انسانی در طول زندگی خود ممکن است دچار افسردگی شود که می تواند نشانه های متفاوتی از قبیل احساس بی ارزشی، غم و اندوه مداوم، اختلال در تفکر، مشکل در تمرکز و اختلال خواب داشته باشد که می تواند سلامت جسم و روح انسان را به خطر بیندازد (امانی و همکاران^۴، ۲۰۰۴). افسردگی یک عامل ناتوان کننده در دنیاست که حدود ۵۰ درصد آن در محیط

کار اتفاق می افتد. در دنیا حدود ۱۲۱ میلیون نفر مبتلا به این بیماری هستند و در ایران درصد های بین ۴/۲ تا ۳۷ برای جمعیت کلی ذکر شده است (محمد بیگی و همکاران^۵، ۲۰۰۹).

بک ناامیدی را عامل اصلی افسردگی می داند که می تواند باعث عواقب زیادی در فرد از جمله تضعیف اراده، عدم تحمل موقعیت های مختلف، مشکلات رفتاری، سوء مصرف مواد و افزایش احتمال اقدام به خودکشی می شود. اتفاقات منفی زندگی مثل بیکاری و بیماری می تواند سبب ناامیدی شود. امروزه افزایش مشکلات و درگیری های روانی باعث افزایش شیوع ناامیدی شده که این موضوع را قابل اهمیت تر از گذشته ساخته است (مایس آلیس و همکاران^۶، ۱۹۸۶). افسردگی و ناامیدی سبب کاهش کیفیت و کمیت خواب در دانش آموزان شده (ثروت یاری و همکاران^۷، ۲۰۱۹) که خود سبب کاهش تمرکز در کلاس درس خواهد شد (ثروت یاری و همکاران، ۲۰۱۹). از سوی دیگر افسردگی و ناامیدی سبب افزایش اعتیاد به تلفن همراه و عوارض ناشی از آن می شود (ثروت یاری و همکاران، ۲۰۱۹).

اعتیاد یک حالت فراگیر است که هیچ کشوری از خطر آن در امان نیست. عوارض ناشی از اعتیاد در کشورهای در حال توسعه مثل ایران که نیاز بیشتری به نیروی انسانی جهت دستیابی به هدف های پایه ای و اصلی دارند ضرر بیشتری دارد (مدبرنیا و همکاران^۸، ۲۰۱۳).

اعتیاد به مواد مخدر یک اختلال روانی مزمن است که بر تمام جنبه های حیات انسان تأثیر پیش رونده دارد و اثرات مضر آن را می توان در سلامت روحی، فیزیکی،

^۵ - Mohammad Beigi et al

^۶ - Mayes Alice et al

^۷ - Servatyari et al

^۸ - Moddabernia et al

^۱ - World Health Organization

^۲ - Mohammad Beigi et al

^۳ - Zarepoor et al

^۴ - Amani et al

پیشگیری از آن فراهم شود (مدبرنیا و همکاران، ۲۰۱۳).

روند متحول شدن ساختار روانی انسان، از مهم‌ترین مسائل دوران حیات اوست که بیشترین تغییر آن از بدو تولد تا آخر دوران جوانی است. از دیدگاه اریکسون، هویت، احساسی نسبتاً قاطع از یگانگی خود است که هر چه این احساس هویت بیشتر باشد، فرد با آمادگی و قاطعیت بیشتری با مشکلات و مسائل دوران بزرگسالی برخورد می‌کند (برزونسکی میکائیل^{۱۴}، ۲۰۰۳). در دوران جوانی به دلیل تجارب کم زندگی، معلومات ناقص و روحیه تجربه‌پذیری مسائل مختلف و همچنین تأثیرپذیری بیشتر از همسالان گرایش به مواد مخدر بیشتر بوده و از اختلالات رایج این دوران به شمار می‌آید (برزونسکی میکائیل، ۲۰۰۳ و فراری جوزف^{۱۵}، ۱۹۹۶).

با توجه به مطالعات انجام شده، مشخص شده که ۴ درصد افراد زیر ۱۵ سال، ۴٫۲۴ درصد افراد بین ۱۵ تا ۱۹ سال و مجموعاً ۵۶٫۳ درصد معتادان افراد زیر ۲۴ سال هستند (تارمیان و همکاران^{۱۶}، ۲۰۰۸) که نشان‌دهنده مهم بودن مسئله اعتیاد در این برهه سنی حساس است.

با توجه به اهمیت معضل اعتیاد و نقش مخربی که بر جامعه دارد، نیاز به تحقیق بیشتر برای شناسایی آن و همچنین اقدام در جهت کاهش آن بسیار ضروری است. با توجه به اینکه در جهت یافتن ارتباط بین افسردگی و ناامیدی با گرایش به اعتیاد در دانش آموزان دبیرستانی در شهرستان دیواندره کار منسجمی به چشم نمی‌خورد، لذا تحقیق در این زمینه را حائز اهمیت یافتیم که بتواند به عنوان کمکی در جهت

اجتماعی، احساسی و شناختی بیمار به طور واضح مشاهده نمود (قاضی نژاد و سولان پور^۹، ۲۰۱۳). اعتیاد در همه سطوح اجتماعی، تحصیلی، شغل‌ها و فرهنگ‌های مختلف مشاهده می‌شود. با توجه به شیوع بالای مصرف مواد و دشواری درمان آن، تلاش برای شناختن عوامل مسبب، بسیار حائز اهمیت است (ساه^{۱۰}، ۲۰۰۵). در سال‌های اخیر افزایش استفاده از مواد مخدر، کاهش سن مصرف، پدیدار شدن بیماری‌های مختلف مرتبط با مواد مخدر مثل ایدز اعتیاد را به یکی از مهم‌ترین مشکلات حال حاضر دنیا تبدیل کرده است (جان راندولف و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۰ و دورتاج و همکاران، ۲۰۱۰). از عوامل دیگر که اهمیت اعتیاد را بالا می‌برد، جرم و جنایت ناشی از آن مثل خودفروشی، آدم‌کشی و دزدی در جهت تأمین هزینه مواد مخدر است. در مطالعه‌ای عنوان شده که حدود ۹۰٪ معتادان مجدداً به مصرف مواد روی می‌آورند چون در مراکز ترک اعتیاد صرفاً به مشکلات فیزیکی و پاک کردن بدن از مواد مخدر تکیه می‌شود و توجه چندانی به بعد‌های روانی و اجتماعی آن نمی‌شود (کاهنی^{۱۲}، ۲۰۰۴). ویژگی‌های شخصیتی معتادان صرفاً ناشی از مواد مخدر نیست بلکه ریشه در اختلالات و نارسایی‌های روانی قبل اعتیاد دارد که بعد از اعتیاد تشدید می‌شود. آمادگی ابتلا به اعتیاد در افراد بسته به شرایط روانی و ساختار شخصیتی آن‌ها متفاوت است (ساه، ۲۰۰۵ - قاضی نژاد و سولان پور^{۱۳}، ۲۰۰۹).

طیف گسترده‌ای از شرایط درونی و بیرونی فرد می‌تواند در گرایش به اعتیاد تأثیر داشته باشد که با برنامه‌ریزی جامع و کلی می‌توان شرایط مورد نیاز برای

^۹ - Ghazinezhad, Savalanpour

^{۱۰} - Saah

^{۱۱} - Jon Randolph et al

^{۱۲} - Kaheni

^{۱۳} - Ghazinezhad and Savalanpour

^{۱۴} - Berzonsky Michael

^{۱۵} - Ferrari Joseph

^{۱۶} - Tareman et al

کنترل اعتیاد، در اختیار سازمان ها و نهاد های مربوطه قرار گیرد.

در این مطالعه به بررسی تأثیر دو عامل افسردگی و ناامیدی در گرایش نوجوانان دبیرستانی شهرستان دیواندره به سوء مصرف مواد مخدر پرداخته می شود.

روش

این مطالعه به روش مقطعی از نوع تحلیلی انجام شد. جامعه آماری مورد مطالعه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان دیواندره در استان کردستان بوده و روش نمونه گیری به صورت طبقه بندی و داخل هر طبقه به صورت تصادفی بود. جهت مشخص نمودن حجم نمونه، با توجه به فرمول کوکران، مقدار پی برابر با ۰/۵ در نظر گرفته شد و با سطح اطمینان و توان آزمون ۹۵٪ حجم نمونه ۳۷۰ نفر برآورد گردید. معیار ورود به مطالعه شامل دانش آموزان ۱۶-۱۹ ساله ساکن شهرستان دیواندره در کلیه رشته ها و کلیه مدارس و معیار خروج از مطالعه شامل، عدم علاقه به تکمیل پرسشنامه، تکمیل ناصحیح پرسشنامه ها بود. بعد از کسب مجوز از اداره آموزش و پرورش کل استان کردستان و موافقت مدیران مدارس انتخاب شده و با دانش آموزان هر مدرسه انتخاب شده در مورد اهداف پژوهش ارائه می شود و پس از اخذ رضایت آگاهانه از کلیه دانش آموزان مبنی بر تکمیل اطلاعات مندرج در پرسشنامه ضمن دعوت از آنان برای شرکت در مطالعه رضایتشان جهت حضور در مطالعه جلب و همچنین بر محفوظ ماندن کل اطلاعات مربوط به آنان تأکید گردید. پرسشگران آموزش دیده طبق برنامه زمانی از قبل تعیین شده در مدارس حضور یافتند و در یکی از کلاس های درس، سؤالات پرسشنامه را برای دانش آموزان قرائت و از آنان درخواست می نمایند جواب را در پرسشنامه علامت بزنند، یک تن از پرسشگران

جهت پاسخگویی به سؤالات احتمالی دانش آموزان در کلاس درس حاضر شد.

ابزار

ابزارهای این پژوهش، پرسشنامه حاوی اطلاعات دموگرافیک (شامل سن، جنس، پایه تحصیلی، معدل و وضعیت تحصیل، وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت مصرف دخانیات) بود. پرسشنامه های مورد استفاده شامل ۳ پرسشنامه زیر بود.

پرسشنامه افسردگی بک: پرسشنامه افسردگی بک در دهه ۱۹۷۰ توسط بک، به منظور تعیین وجود یا عدم وجود افسردگی و شدت آن در جوانان و نوجوانان طراحی گردید. آزمون افسردگی بک شدت حالت افسردگی را در تمام اختلالات روان پزشکی ارزیابی می کند و کاربرد مناسبی در ارزیابی روان درمانی و میزان تأثیر درمان های مختلف روی بیمار دارد. این پرسشنامه حاوی ۲۱ گروه جملات است. مؤلفه های پرسشنامه شامل ۲۱ مؤلفه زیر است.

(۱) غمگینی (۲) بدبینی (۳) شکست گذشته (۴) لذت نبردن (۵) احساس گناه (۶) احساس تنبیه (۷) دوست نداشتن خویش (۸) خود انتقادی (۹) افکار خودکشی یا تمایل به خودکشی (۱۰) گریه کردن (۱۱) بی قراری (۱۲) از دست دادن علاقه (۱۳) بی تصمیمی (۱۴) بی ارزشی (۱۵) از دست دادن انرژی (۱۶) تغییر در الگوی خواب (۱۷) تحرک پذیری (۱۸) تغییر در اشتها (۱۹) اشکال در تمرکز (۲۰) خستگی یا کسالت (۲۱) از دست دادن علاقه جنسی

نمره گذاری پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت چهار درجه ای و از خیلی موافقم (۳) تا خیلی مخالفم (۰) بوده و تحلیل (تفسیر) بر اساس میزان نمره پرسشنامه، به این صورت بود که باید امتیازات هر نفر از ۲۱ خورده

درست بود). در مرحله بعد نمرات سه زیر مقیاس این پرسشنامه استخراج گردید

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۰ تا ۳ باشد، میزان ناامیدی در حداقل است.

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۴ تا ۸ باشد، میزان ناامیدی در سطح خفیف است.

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۹ تا ۱۴ باشد، میزان ناامیدی در سطح متوسط است.

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۱۵ تا ۲۰ باشد، میزان ناامیدی در سطح شدید است.

این پرسشنامه در ایران در مطالعات مختلف بر روی نوجوانان استفاده شده و روایی و پایایی آن سنجیده شده است (شاهانی و همکاران^{۱۹}، ۲۰۰۱).

پرسشنامه آمادگی به اعتیاد: این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی - اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵)، ساخته شد این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ سنج است.

این پرسشنامه ترکیبی از دو عامل آمادگی فعال و آمادگی منفعل است. آمادگی فعال مربوط به رفتارهای ضداجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت به مواد، افسردگی و هیجان خواهی است و در عامل دوم (آمادگی منفعل) بیشترین ماده‌ها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی است. نمره گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) است. البته این شیوه نمره گذاری در سؤالات شماره ۶، ۱۲، ۱۵، ۲۱ معکوس خواهد شد. این پرسشنامه دارای عامل دروغ سنج است که شامل سؤالات شماره ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۲۱ و ۳۳ می شود. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه باید مجموع امتیازات تک تک سؤالات (به غیر از مقیاس دروغ

مقیاس باهم جمع می شد. حداقل امتیاز ممکن ۰ و حداکثر ۶۳ بود.

نمره بین ۰ تا ۲۱: نشان دهنده میزان افسردگی ضعیف در جامعه بود.

نمره بین ۲۱ تا ۳۱: نشان دهنده میزان افسردگی متوسط در جامعه بود.

نمره بالاتر از ۳۱: نشان دهنده میزان افسردگی زیاد در جامعه بود.

کاویانی و موسوی با اجرای این پرسشنامه در ایران، ضریب آلفای کرونباخ آن را ۹۱ درصد و ضریب بازآزمایی به فاصله یک هفته آن را، ۹۴ درصد گزارش نمودند (کاویانی و موسوی^{۱۷}، ۲۰۰۸).

پرسشنامه ناامیدی بک: این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال بوده و هدف آن بررسی سه بعدی ناامیدی فرد (احساس فرد نسبت به آینده، بی انگیزگی یا زان دست دادن انگیزه و انتظارات) بود.

بک از ناامیدی به عنوان علامت هسته ای افسردگی یاد نموده و یادآور می شود که این ناامیدی هم فلج کننده اراده است و هم باعث تحمل ناپذیر شدن و میل به گریز از یک موقعیت می گردد (بک آرون و همکاران^{۱۸}، ۱۹۷۴)؛ بنابراین اقدام به طراحی پرسشنامه افسردگی نمود. این پرسشنامه یک مقیاس ۲۰ سؤالی است که فرد با خواندن هر آیتم پاسخ درست یا غلط به آن خواهد دید. این پرسشنامه سه بعدی ناامیدی فرد را می سنجد و برای افراد ۱۶ تا ۸۰ ساله طراحی شده است؛ نمره کسب شده در آن بین ۰ تا ۱۲۰ است که نمره بالاتر نشانه ناامیدی بیشتر است.

برای نمره گذاری پرسشنامه ابتدا به هر گویه نمره ۰ یا ۱ داده شد (بر اساس این پرسشنامه، کلید ۹ پرسش بر اساس پاسخ نادرست و کلید ۱۱ پرسش بر مبنای پاسخ

^{۱۹} - Shahni et al

^{۱۷} - Kaviani and Mousavi

^{۱۸} - Beck Aaron et al

درصد (۱۷۲ نفر) دختر بودند. میانگین و انحراف معیار سنی شرکت کنندگان، $16/8 \pm 0/716$ بود.

۳۷ درصد از دانش آموزان (۱۴۰ نفر) در پایه ۱۰، ۴۷ درصد (۱۷۷ نفر) در پایه ۱۱ و ۱۴ درصد (۱۵۳ نفر) در پایه ۱۲ مشغول تحصیل بودند.

شیوع ناامیدی در مطالعه حاضر ۶۶ درصد بود که از این میان، ۴۰ درصد (۱۴۹ نفر) میزان ناامیدی کم، ۱۹ درصد (۷۲ نفر) میزان ناامیدی متوسط و ۵ درصد (۲۲ نفر) میزان ناامیدی شدیدی داشتند. از سوی دیگر در مطالعه حاضر، ۷۱ درصد (۲۶۵ نفر) از دانش آموزان دارای میزان افسردگی کم، ۲۱ درصد (۷۹ نفر) دارای میزان افسردگی متوسط و ۷ درصد (۲۶ نفر) دارای میزان افسردگی زیاد بودند.

بر اساس نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن، بین سن و میزان افسردگی رابطه معناداری یافت شد ($P=0/009$). اما بین سن و ناامیدی رابطه معناداری یافت شد ($P=0/886$).

در جدول شماره ۱ نشان داده شده است که بین سطوح مختلف افسردگی با معدل ($P=0/123$)، وضعیت اقتصادی خانواده ($P=0/441$) و سابقه مصرف دخانیات در دانش آموزان ($P=0/61$) رابطه معناداری وجود ندارد ولی افسردگی با جنسیت رابطه معناداری داشت ($P=0/032$).

سنج) را با هم جمع نمود. این نمره دامنه‌ای از ۰ تا ۱۰۸ را خواهد داشت. نمرات بالاتر به منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ دهنده برای اعتیاد می باشند. نمره بین ۰ تا ۳۶ بیانگر آمادگی پایین فرد برای اعتیاد، نمره بین ۳۶ تا ۵۴ بیانگر آمادگی متوسط فرد برای اعتیاد و نمره بالاتر از ۵۴ بیانگر آمادگی بالای فرد برای اعتیاد است. در پژوهش زرگر و همکاران، اعتبار پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ $0/90$ محاسبه شد که در حد مطلوب است (زرگر و همکاران، ۲۰۰۸).

در انتها داده جهت تجزیه و تحلیل آماری به نرم افزار SPSS_ ورژن ۱۶ وارد و مورد آنالیز آماری قرار گرفت. جهت بررسی داده‌های توصیفی از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و جهت تجزیه و تحلیل داده‌های تحلیلی در صورت نرمال بودن داده‌ها از آزمون کای اسکوتر و t-test و در صورت غیر نرمال بودن داده‌ها، از آزمون من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شد.

برای تمام آزمون‌ها سطح معناداری برابر ۵٪ در نظر گرفته خواهد شد. برای تمامی پارامترهای ذکر شده حدود اطمینان ۹۵٪ نیز محاسبه خواهد شد.

یافته‌ها

در مطالعه حاضر، از ۳۷۰ نفر دانش آموز دبیرستانی شهرستان دیواندره، ۵۴ درصد (۱۹۸ نفر) پسر و ۴۶

جدول ۱ بررسی رابطه بین سطوح مختلف افسردگی با برخی از متغیرهای دموگرافیک در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷

سطح معناداری	کل (درصد)	میزان افسردگی				
		افسردگی زیاد (درصد)	افسردگی متوسط (درصد)	افسردگی کم (درصد)		
۰/۰۳۲	۱۹۸ (۵۳/۵)	۹ (۳۴/۶)	۴۱ (۵۱/۹)	۱۴۸ (۵۵/۸)	مرد	جنسیت
	۱۷۲ (۴۶/۵)	۱۷ (۶۵/۴)	۳۸ (۴۸/۱)	۱۱۷ (۴۴/۲)	زن	
	۳۷۰ (۱۰۰)	۲۶ (۱۰۰)	۷۹ (۱۰۰)	۲۶۵ (۱۰۰)		
۰/۱۲۳	۱۳۴ (۳۶/۲)	۱۴ (۵۳/۸)	۳۰ (۳۷/۹)	۹۰ (۳۳/۹)	نامناسب	معدل
	۲۳۶ (۶۳/۸)	۱۲ (۴۶/۲)	۴۹ (۶۲/۱)	۱۷۵ (۶۶/۱)	مناسب	

	۲۶۵ (۱۰۰)	۷۹ (۱۰۰)	۲۶ (۱۰۰)	۳۷۰ (۱۰۰)	
اقتصادی	نامناسب	۱۴۶ (۵۵/۲)	۴۲ (۵۳/۲)	۱۳ (۵۰)	۲۰۱ (۵۴/۳)
	متوسط	۹۹ (۳۷/۳)	۲۸ (۳۵/۴)	۹ (۳۴/۶)	۱۳۶ (۳۶/۷)
	مناسب	۲۰ (۷/۵)	۹ (۱۱/۴)	۴ (۱۵/۴)	۳۳ (۸)
		۲۶۵ (۱۰۰)	۷۹ (۱۰۰)	۲۶ (۱۰۰)	۳۷۰ (۱۰۰)
اعتیاد	دارد	۸۶ (۳۲/۵)	۲۵ (۳۱/۶)	۶ (۲۳/۱)	۱۱۷ (۳۱/۶)
	ندارد	۱۷۹ (۶۷/۵)	۵۴ (۶۸/۳)	۲۰ (۷۶/۹)	۲۵۳ (۶۸/۴)
		۲۶۵ (۱۰۰)	۷۹ (۱۰۰)	۲۶ (۱۰۰)	۳۷۰ (۱۰۰)

در جدول شماره ۲، نشان داده شده است که بین میزان ناامیدی با معدل ($P=0/012$)، وضعیت اقتصادی خانواده ($P=0/006$) و سابقه مصرف دخانیات در دانش آموزان ($P<0/001$) رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین جنسیت با میزان ناامیدی رابطه معناداری یافت نشد ($P=0/91$).

جدول ۲ بررسی رابطه بین سطوح مختلف ناامیدی با برخی از متغیرهای دموگرافیک در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷

سطح معناداری	کل (درصد)	میزان ناامیدی					
		ناامیدی زیاد (درصد)	ناامیدی متوسط (درصد)	ناامیدی کم (درصد)	ناامیدی ندارد (درصد)		
۰/۹۳	۱۹۸ (۵۳/۵)	۱۲ (۵۴/۵)	۴۶ (۶۳/۹)	۸۲ (۵۵)	۵۸ (۴۵/۷)	مرد	جنسیت
	۱۷۲ (۴۶/۵)	۱۰ (۴۴/۵)	۲۶ (۳۶/۱)	۶۷ (۴۵)	۶۹ (۵۴/۳)	زن	
	۳۷۰ (۱۰۰)	۲۲ (۱۰۰)	۷۲ (۱۰۰)	۱۴۹ (۱۰۰)	۱۲۷ (۱۰۰)		
۰/۰۱۲	۱۳۴ (۳۶/۲)	۱۴ (۶۳/۶)	۲۶ (۳۶/۱)	۵۸ (۳۸/۹)	۳۶ (۲۸/۳)	نامناسب	معدل
	۲۳۶ (۶۳/۸)	۸ (۳۶/۴)	۴۶ (۶۳/۹)	۹۱ (۶۱/۱)	۹۱ (۷۱/۷)	مناسب	
	۲۷۰ (۱۰۰)	۲۲ (۱۰۰)	۷۲ (۱۰۰)	۱۴۹ (۱۰۰)	۱۲۷ (۱۰۰)		
۰/۰۰۶	۲۰۱ (۵۴/۳)	۱۶ (۷۲/۷)	۳۷ (۵۱/۴)	۸۸ (۵۹)	۶۰ (۴۷/۲)	نامناسب	اقتصادی
	۱۳۶ (۳۶/۷)	۵ (۲۲/۷)	۲۰ (۲۷/۷)	۵۳ (۳۵/۵)	۵۸ (۴۵/۷)	متوسط	
	۳۳ (۹)	۱ (۴/۶)	۱۵ (۲۰/۹)	۸ (۵/۵)	۹ (۷/۱)	مناسب	
	۳۷۰ (۱۰۰)	۲۲ (۱۰۰)	۷۲ (۱۰۰)	۱۴۹ (۱۰۰)	۱۲۷ (۱۰۰)		
۰/۰۰۱	۱۱۷ (۳۱/۶)	۱۱ (۵۰)	۲۲ (۳۰/۵)	۶۲ (۴۱/۶)	۲۲ (۱۷/۳)	دارد	سابقه مصرف
	۲۵۳ (۶۸/۴)	۱۱ (۵۰)	۵۰ (۶۹/۵)	۸۷ (۵۸/۴)	۱۰۵ (۸۲/۷)	ندارد	دخانیات
	۳۷۰ (۱۰۰)	۲۲ (۱۰۰)	۷۲ (۱۰۰)	۱۴۹ (۱۰۰)	۱۲۷ (۱۰۰)		

از سوی دیگر، با توجه به نتایج آزمون کای اسکور، تمایل به اعتیاد با ناامیدی ($P<0/001$) و افسردگی داشت. (جدول شماره ۳ و ۴)

جدول ۳ بررسی رابطه بین میزان ناامیدی با تمایل و گرایش به اعتیاد در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷

سطح معناداری	کل (درصد)	میزان ناامیدی					
		ناامیدی زیاد (درصد)	ناامیدی متوسط (درصد)	ناامیدی کم (درصد)	ناامیدی ندارد (درصد)		
$P<0/001$	۲۷۹ (۷۵/۴)	۱۸ (۸۱/۸)	۴۶ (۶۳/۸)	۱۰۴ (۶۹/۸)	۱۱۱ (۸۷/۴)	کم	میزان

اعتیاد	متوسط	۱۴ (۱۱)	۳۷ (۲۴/۸)	۱۳ (۱۸/۱)	۲ (۹/۱)	۶۶ (۱۷/۸)
زیاد	۲ (۱/۶)	۸ (۵/۴)	۱۳ (۱۸/۱)	۲ (۹/۱)	۲۵ (۶/۸)	
کل	۱۲۷ (۱۰۰)	۱۴۹ (۱۰۰)	۷۲ (۱۰۰)	۲۲ (۱۰۰)	۳۷۰ (۱۰۰)	

جدول ۴ بررسی رابطه بین سطوح مختلف افسردگی با تمایل و گرایش به اعتیاد
در دانش آموزان دبیرستانی شهرستان دیواندره در سال ۱۳۹۷

سطح معناداری	کل (درصد)	میزان افسردگی			تمایل به اعتیاد
		کم (درصد)	متوسط (درصد)	زیاد (درصد)	
P<۰/۰۰۱	۲۷۹ (۷۵/۴)	۲۱۶ (۸۱/۵)	۵۳ (۶۷/۱)	۱۰ (۳۸/۴)	کم
	۶۶ (۱۷/۸)	۳۴ (۱۲/۸)	۲۰ (۲۵/۳)	۱۲ (۴۶/۱)	متوسط
	۲۵ (۶/۸)	۱۵ (۵/۷)	۶ (۷/۶)	۴ (۱۵/۴)	زیاد
	۳۷۰ (۱۰۰)	۲۶۵ (۱۰۰)	۷۹ (۱۰۰)	۲۶ (۱۰۰)	کل

بحث

پژوهش حاضر نشان داد شیوع ناامیدی در دانش آموزان شهرستان دیواندره به عنوان جمعیتی غیربالیایی قابل ملاحظه است. شیوع ناامیدی در مطالعه حاضر ۶۶ درصد بود که از این میان، ۴۰ درصد (۱۴۹ نفر) میزان ناامیدی کم، ۱۹ درصد (۷۲ نفر) میزان ناامیدی متوسط و ۵ درصد (۲۲ نفر) میزان ناامیدی شدیدی داشتند.

در جدول شماره ۲، نشان داده شده است که بین میزان ناامیدی با معدل ($P=۰/۰۱۲$)، رابطه معنی داری وجود دارد که این نتیجه با مطالعه علی عیسی زادگان و همکاران در ایران که رابطه بین امید و خوش بینی را با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره پیش دانشگاهی بررسی کرده بودند، همسو بود. آنان دریافتند که بین امید، خوش بینی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (عیسازادگان و همکاران^{۲۰}، ۲۰۱۴). همچنین این نتیجه با نتایج تحقیقات انجام شده در خارج کشور از جمله سیرز و

همکاران، اسنایدر و همکاران همسو بود (سیرس^{۲۱}، ۲۰۰۷ و سیندر^{۲۲}، ۲۰۰۵).

طبق جدول ۲ بین وضعیت اقتصادی خانواده ($P=۰/۰۰۶$) و ناامیدی در دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری یافت شد به گونه ای که در دانش آموزانی که نشاط، شادابی و امید به آینده در آنها کمتر دیده می شد، دارای وضع اقتصادی خانوادگی نامناسبی بودند که این نتیجه با نتایج نیاز آذری (نیاز آذری^{۲۳}، ۲۰۱۴)، همسو بود. همچنین بین سابقه مصرف دخانیات در دانش آموزان ($P<۰/۰۰۱$) و ناامیدی رابطه معناداری وجود داشت به این معنی که دانش آموزان ناامید در گذشته حداقل یک بار به دخانیات روی آورده اند؛ که با تحقیق شهرام محمد خانی و همکاران (محمدخانی و رضایی^{۲۴}، ۲۰۱۶) روی دانش آموزان متوسطه شهرستان نجف آباد انجام شد، همخوانی دارد. طبق نتایج آنان ناامیدی با مصرف سیگار در طول عمر و مصرف سیگار در یک ماه گذشته و تمایل به مصرف قلیان رابطه ی معناداری دارد. دیگر مطالعات نیز به این

²¹ - Sears

²² - Snyder

²³ - Niaz Azari

²⁴ - Mohammadkhani & Rezaei

نتایج دست یافتند (مک نیلی^{۲۵}، ۲۰۰۳ و زاده محمدی^{۲۶}، ۲۰۰۹).

اما در این مطالعه بین جنسیت با میزان ناامیدی رابطه معناداری یافت نشد ($P=0/91$). توجه آن را شاید بتوان به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه مورد نظر نسبت داد که میزان ناامیدی در هر دو جنس تقریباً به یک میزان بوده است.

از سوی دیگر در مطالعه حاضر، ۷۱ درصد (۲۶۵ نفر) از دانش آموزان دارای میزان افسردگی کم، ۲۱ درصد (۷۹ نفر) دارای میزان افسردگی متوسط و ۷ درصد (۲۶ نفر) دارای میزان افسردگی زیاد بودند. در پژوهشی که خدادادی و همکارش در دانشگاه علوم پزشکی خرم آباد روی دانشجویان انجام دادند این میزان برای افسردگی خفیف ۱۷/۴٪، برای متوسط ۲۱/۲٪ و برای افسردگی زیاد ۱۱/۹٪ بود (خدادادی و همکاران^{۲۷}، ۲۰۱۸) که این مقدار در دانش آموزان شهرستان دیواندره به عنوان یک جامعه سنتی قابل ملاحظه است. در تحقیق حاضر با محاسبه درصد افسردگی متوسط و زیاد، این میزان به ۸۶٪ می‌رسد که با درصد افسردگی در دیگر مطالعات تفاوت چشمگیری دارد، از جمله در مطالعه تاکاکورا^{۲۸} و همکاران که در خارج از ایران انجام شد، برای آقایان ۵۳/۴٪ و برای خانم‌ها ۶۱/۴٪ گزارش شده است (تاکاکورا^{۲۹}، ۱۹۹۶).

در مطالعه حاضر، افسردگی با جنسیت رابطه معناداری داشت ($P=0/032$) و دختران بیشتر از پسران دچار افسردگی بودند؛ که این نتیجه با نتایج مطالعات آدامز^{۳۰} و همکاران همخوانی دارد (آدامز گرالد و گولاتا^{۳۱}، ۱۹۸۹). از سوی دیگر در مطالعه یوسفی و همکاران

رابطه آماری معناداری بین جنسیت و دیگر اختلالات روان‌پزشکی از جمله اختلال نافرمانی مقابله‌ای در کودکان، مشاهده شد (یوسفی و همکاران^{۳۲}، ۲۰۱۷).

بر اساس نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن، بین سن و میزان افسردگی رابطه معکوس و معناداری یافت شد ($P=0/009$)؛ به گونه ایی که با بالا رفتن سن و پایه دانش آموزان میزان افسردگی روبه کاهش می‌گذاشت؛ که با مطالعه (امانی و همکاران^{۳۳}، ۲۰۰۴) امانی و همکاران همسو بود. اما بر اساس همین آزمون بین سن و ناامیدی رابطه معناداری یافت نشد ($P=0/886$).

از سوی دیگر، طبق جدول ۳، با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر، تمایل به اعتیاد با ناامیدی ($P<0/01$) در دانش آموزان، رابطه مستقیم و معناداری داشت. این نتیجه با نتایج مطالعات محسنی و همکاران (محسنی و همکاران^{۳۴}، ۲۰۱۸) که مؤلفه‌های ناامیدی را مسبب بروز رفتارهای پرخطر شامل گرایش به مواد مخدر در نوجوانان می‌دانست همسو است.

در مطالعه ثروت یاری و همکاران رابطه معناداری بین سبک فرزند پروری والدین با پرخاشگری و اختلالات رفتاری در کودکان به اثبات رسید که این مطالعه، ضرورت فرزند پروری صحیح والدین جهت کاهش بروز مسائل رفتاری و روانی در کودکان را نشان می‌دهد (ثروت یاری و همکاران^{۳۵}، ۲۰۱۸).

همچنین طبق جدول ۴، با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر، تمایل به اعتیاد با افسردگی ($P<0/01$) در دانش آموزان، رابطه مستقیم و معناداری داشت که این نتیجه نیز همسو با نتایج مطالعات پیشین از جمله محمدنیا و همکارش که بیان کردند افسردگی با معنای

25 - McNeely

26 - Zadehmohammadi

27 - Khodadadi et al

28 - Takakura

29 - Takakura

30 - Adams

31 - Adams Gerald & Gullotta

32 - Yousefi et al

33 - Amani et al

34 - Mohseni et al

35 - Servatyari et al

مدارس آموزش و پرورش جهت همکاری های
صادقانه کمال تشکر را دارند.

References

- Adams Gerald R, & Gullotta Thomas. (1989). Adolescent life experiences: Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Amani F, Sohrabi B, Sadeghieh S, & Mashoufi M. (2004). The prevalence of depression among the students of Ardabil University of Medical Sciences, 2003. Journal of Ardabil University of Medical Sciences, 3(11), 7-11.
- Beck Aaron T, Weissman A, Lester D, & Trexler L. (1974). The measurement of pessimism: the hopelessness scale. Journal of consulting and clinical psychology, 42(6), 861.
- Berzonsky Michael D. (2003). Identity style and well-being: Does commitment matter? Identity, 3(2), 131-142.
- Berzonsky Michael D, & Ferrari Joseph R. (1996). Identity orientation and decisional strategies. Personality and individual Differences, 20(5), 597-606.
- Dortaj F, Masaebi A, & Asadzadeh H. (2010). The effect of anger management training on aggression and social adjustment of 12-15 years old male students. Journal of Applied Psychology, 3(4), 62-72.
- Ghazinezhad M, & Savalanpour E. (2009). Social exclusion and addiction potential among female University students in Tehran. Iranian Journal of Social Problem, 16(3), 139-180.
- Gyamerah J, & Lantz J. (2002). Meaning, technology, and smoking cessation. Paper presented at the International Forum for Logotherapy.
- Isazadegan A, Micaeli F, & Meroei Milan F. (2014). The relationship between hope, optimism and meaning of education with academic performance in high school students. Journal of School Psychology 3(2), 137-152.
- Jon Randolph H, Bucholz Kathleen K, Theodore J, Grant Julia D, Scherrer Jeffrey F, Sartor Carolyn E, ... Heat Andrew. (2010). Effect

زندگی رابطه منفی معنی داری وجود دارد و پس از آن دریافتند که میان سطح معنا در زندگی و سوء مصرف داروهای مخدر رابطه مستقیم و معنی داری وجود داشت (محمدنیا و مشهدی^{۳۶}، ۲۰۱۸) که با دیگر مطالعات همسو بود (گیامراه و لانتر^{۳۷}، ۲۰۰۲).

نتیجه گیری

نتیجه اینکه شناسایی و رفع عوامل مؤثر در گرایش نوجوانان به مصرف مواد مخدر می تواند در پیشگیری از مصرف در نوجوانان و کاهش تقاضای مصرف مواد مخدر در بزرگسالان بسیار مؤثر باشد. یافته های این پژوهش دلالت بر این دارد که افسردگی و ناامیدی نقش مهمی در کیفیت زندگی و پیش بینی آمادگی به اعتیاد دارند و اینکه افراد نوجوان مورد مطالعه، در مجموع نیازمند خدمات بهداشت و روان می باشند که در وهله اول نیازمند توجه و حمایت های معنوی خانواده و سپس تدوین سیاست های آموزشی و پیشگیرانه نهادهایی مانند آموزش و پرورش و در مقیاس کوچک تر هر یک از مدارس است.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله مراتب تشکر و قدردانی خود را از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کردستان جهت حمایت های مالی از این طرح ابراز می نمایند. این مقاله حاصل طرح تحقیقات دانشجویی مصوب کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کردستان با شماره IR.MUK.REC.1398.015 است. نویسندگان همچنین از کلیه دانش آموزان، معلمان و مدیران محترم

³⁶ - Mohammad Nia & Mashhadi

³⁷ - Gyamerah & Lantz

- of Paternal Alcohol and Drug Dependence on Offspring Conduct Disorder: Gene—Environment Interplay. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 71(5), 652-663.
- Kaheni S. (2004). The prevention methods of the trend of young people's drug abuse. *Science-News Journal of Birjand's School of Nursing and Midwifery*, 17(3), 25-31.
- Kaplan HI. (2015). Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral Sciences. *Clinical Psychiatry*. Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA. Baltimore, Williams and Wilkins, 7, 468-469.
- Kaviani H, & Mousavi AS. (2008). Psychometric properties of the Persian version of Beck Anxiety Inventory (BAI). *Tehran University Medical Journal TUMS Publications*, 66(2), 136-140.
- Khodadadi, B., Anbari, K. H., & Farahani, S. M. (2018). Evaluation of Anxiety, Stress and Depression among Students of Lorestan University of Medical Sciences, 2016. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 6(1), 258-294.
- Koplik Elissa K, & de Vito Anthony J. (1986). Problems of freshmen: Comparison of classes of 1976 and 1986. *Journal of College Student Personnel*, 27(2), 124-131.
- Mayes Alice N, & McConatha Jasmin. (1982). Surveying student needs: A means of evaluating student services. *Journal of College Student Personnel*, 23(6), 473-476.
- McNeely C. (2003). Connection to school as an indicator of positive development: Division of General Pediatrics and adolescent Health, University of Minnesota.
- Moddabernia MJ, Mirhosseini SK, & Tabari R. (2013). Factors influencing addiction in people of 15 to 30 years of age: a qualitative study. *Journal of Guilan University of Medical Sciences*, 22(87), 70-77.
- Mohammad Beigi AAF, Mohammad Salehi N, Ghamari F, & Salehi B. (2009). Depression symptoms prevalence, general health status and its risk factors in dormitory students of Arak universities 2008. *Arak Medical University Journal*, 12(3), 116-123.
- Mohammad Nia Saeed, & Mashhadi Ali. (2018). The Effect of Meaning of life on the Relationship between Attitude toward Substance Abuse and Depression. *The Neuroscience Journal of Shefaye Khatam*, 6(3), 43-51. doi:10.29252/shefa.6.3.43
- Mohammadkhani S, & Rezaei JH. (2016). Relationship between cigarette and hookah smoking with individual, family and social factors in adolescents. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences*, 23(2), 262-280.
- Mohseni S, Hoseini SA, Kahaki F, Hoseini F, & Mirshekari L. (2018). Relationship between frustration, mental health and metacognition with high-risk behaviors in adolescents. *nursing development in health*, 9(1), 15-25.
- Niaz Azari K. (2014). Effect of freshness and vitality in academic achievement in high school students in Sari. *Journal Management System*, 2(3), 35-57.
- Organization, W. H. (2017). Depression and other common mental disorders: global health estimates. Retrieved from
- Saah, T. (2005). The evolutionary origins and significance of drug addiction. *Ham reduction journal*, 2(1), 8.
- Sears K. (2007). The relationship between hope, executive function, behavioral/emotional strengths and school functioning in 5th and 6th grade students. The Ohio State University,
- Servatyari K, Valizadeh Ardalan P, Yazdanpanah S, Yazdanpanah H, & Parkalian M. (2019). The Relationship between Mobile Phone Addiction and Depression and Hopelessness among High School Students in Divandareh city in 2018. *Acta Scientific Medical Sciences*, 3(10), 58-64.
- Servatyari, K., Mardani, N., Servatyari, B., & Yazdanpanah, H. (2019). The study of factors affecting concentration in classroom among high school students in Divandareh City, Iran, in 2018. *Chronic Diseases Journal*, 7(3), 153-159.
- Servatyari, K., Valizadeh Ardalan, P., Yazdnpanah, S., Mardani, N., & Yazdan Panah, H. (2019). Frequency of psychological disorders symptoms and their effects on high school students in Divandareh city in 2018. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 6(3), 71-82.

- Servatyari, K., Yousefi, F., Kashefi, H., Bahmani, M. P., Parvareh, M., & Servatyari, S. (2018). The relationship between parenting styles with the aggression of their children in sanandaj primary students. *International Journal of Biomedicine and Public Health*, 1(3), 141-147. doi:10.22631/ijbmph.2018.117376.1018
- Shahni Yeylagh M, & Akaberian S. (2001). Effect of counseling on reducing depression and hopelessness in depressed adolescents' leukemic in Shafa Hospital at Ahwaz University of Medical Sciences. *Journal of Psychology and Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz*, 3(8), 115-134.
- Snyder CR. (2005). Measuring hope in children. In *What do children need to flourish?* (pp. 61-73): Springer.
- Takakura, M., Taira, K., Shinya, N., & Miwa, K. (1996). Prevalence of depressive symptoms and its relation to demographic variables in high school students. [*Nihon koshu eisei zasshi*] *Japanese journal of public health*, 43(8), 615-623.
- Taremian, F., Bolhari, J., Pairavi, H., & Ghazi Tabatabaei, M. (2008). The prevalence of drug abuse among university students in Tehran. *Iranian Journal of psychiatry and clinical psychology*, 13(4), 335-342.
- Yousefi, F., Shahvesi, S., Shahvisi, M., & Servatyari, K. (2017). The Relationship between Gender Difference and the History of Psychiatric Disorders in the Family with Oppositional defiant disorder among Primary School Students in Sanandaj in 2014. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 4(3), 58-64.
- Zadehmohammadi, A. (2009). Enquiring the effect of family structure, family environment and school connection on risk taking of high school students in Tehran. *Family Research Center, University; ShahidBeheshti-Tehran*.
- Zarepoor F, Kamali M, Alagheband M, Gheisari M, & Sarlak S. (2012). Evaluation of depression and its relationship to exercise in women over 20 years. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences*, 20(1), 64-72.
- Zargar Y, Najarian B, & Naami AZ. (2008). The relationship of some personality variables, religious attitudes and marital satisfaction with addiction potential in personnel of an industrial factory in Ahvaz. *Journal of Education Journal of Education and Psychology*, 15(1), 99-120.